Iulian Boldea
Cornel Sigmirean
(Editors)

HISTORY, POLITICAL SCIENCES, INTERNATIONAL RELATIONS

Arhipelag XXI Press
Targu Mures | 2025

THE REPRESENTATION OF VILLAGES IN THE COMMUNE OF SPINUS IN THE PRESS BETWEEN 1840 AND 1910

Gabriela Antonovici
PhD student, University of Oradea

Abstract: The article examines the representation of the villages in the commune of Spinus in the media from 1840 to 1910, highlighting the role of local press in shaping the socio-cultural image of these communities. Through a detailed analysis of articles, news reports, and editorials published in contemporary newspapers, the study explores predominant themes in discussions about rural life, local traditions, socio-economic issues, as well as political and cultural influences. It also investigates the impact of these publications on public perception regarding the villages of the Commune of Spinuș, emphasizing the connections between the press and the identity of rural communities within a complex historical context.

Keywords: Spinuș, Villages, Press, Socio-cultural representation, 1840-1910.

I. Introducere

Reprezentarea comunităților rurale în presa scrisă de la sfârșitul secolului al XIX-lea constituie o sursă valoroasă pentru înțelegerea mecanismelor prin care discursul public a contribuit la formarea și consolidarea identităților locale și regionale. În contextul Imperiului Austro-Ungar, presa nu a fost doar un vehicul de informare, ci și un instrument de articulare simbolică a realității, în care comunitățile rurale erau vizibile în măsura în care deveneau relevante pentru interesele administrative, ideologice sau confesionale ale elitelor vremii[1].

Studiul de față se concentrează asupra comunei Spinuș, situată în partea de nord a județului Bihor, în regiunea istorică Crișana. Comuna este alcătuită din satele Spinuș (Hagymadfalva), Ciulești (Csujfalva), Sălișteː (Kövesegyháza), Nădar (Nadántelek) și Gurbești (Gerbest/Gorbest), localități cu o componență etnică și confesională mixtă, locuite în principal de români, maghiari și un mai mic număr de germani[2]. Trecând pe latura confesională, distribuția era următoarea: 75,6 % din locuitori erau greco-catolici, urmați de reformați în procent de 8%, romano-catolici 7,2% și ortodocși 5,1%[3]. În perioada 1840–1910, aceste sate au făcut parte din structurile administrative ale Regatului Ungariei, într-un context politic marcat de intensificarea politicii de maghiarizare și de limitarea accesului românilor la spațiul public oficial.

Obiectivul acestui articol este de a analiza modul în care satele componente ale comunei Spinuș au fost reprezentate în presa scrisă română, maghiară și germană în perioada menționată. Cercetarea își propune să identifice principalele teme și tipuri de discurs prin care aceste comunități rurale au fost aduse în atenția cititorilor și să analizeze diferențele între reprezentarea acestora în funcție de limba și orientarea ideologică a publicației. În plus, se analizează măsura în care aceste reprezentări reflectă procese mai ample de selecție discursivă, care pot conduce fie la o vizibilitate redusă a specificului cultural al comunităților locale, fie, dimpotrivă, la articularea și conservarea unor elemente identitare, în contextul politic și social al Imperiului Austro-Ungar de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

*Drd, Școala doctorală de istorie, Universitatea din Oradea, email gabs.antonovici@gmail.com.

[1] Gelu Neamțu, *Momente zbuciumate din lupta românilor pentru realizarea Dacoromâniei 1848-1918 (Seria Documente-Istorii-Mărturii, coord. Prof. univ. dr. Nicolae Bocșan)*, Cluj Napoca,Editura Argonaut, 2015, p. 9.

[2]Varga, Árpád E, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája, vol. II Editura Pro-Print Teleki László Alapitvány, Miercurea- Ciuc/ Budapest, 1998,* p. 138-140: La 1910, comuna Spinuș era locuită în principal de români 76,6 %, maghiari 21,9 %, germani 0.4 %.

[3] *Ibidem*, p. 92-93.

II. Cadru metodologic și surse

Pentru această cercetare am aplicat o analiză de conținut tematică și discursivă, având ca bază un corpus de 205[4] articole identificate în presa vremii, cuprinse între anii 1852 și 1909. Deși perioada teoretică acoperă anii 1840–1910, numărul scăzut al menționărilor directe ale satelor din comuna Spinuș înainte de 1860 a impus concentrarea analizei pe ultimele decenii ale intervalului. Articolele provin din următoarele publicații, selectate în funcție de relevanța geografică, tematică și lingvistică:

- Română: *Gazeta Transilvaniei*[5] (12), *Foia besericesca și scolastica*[6] (12), *Familia*[7] (10), *Federațiunea*[8] (4), *Predicatoriului Săteanului Romanu*[9] (6);
- Maghiară: *Szabadság*[10] (59), *Budapesti Hírlap*[11] (19), *Magyar Hírlap*[12] (8), *Pesti Napló*[13] (10), *Borászati Lapok* [14](18);
- Germană: *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung*[15] (21), *Pester Lloyd*[16] (14), *Neuigkeits-Welt-Blatt*[17] (12).

---

[4] *Gazeta Transilvaniei*: an 1852, nr.34, 94; an 1853, nr. 55; an 1890, nr. 96; an 1893, nr. 181, 183; an 1894, nr. 162, 227; an 1901, nr. 21, 227; an 1903 nr. 37; an 1909 nr. 4; *Foia besericesca și scolastica*: an 1889, nr. din 15 martie – 1 iulie; 1890, nr. 1 februarie, 15 aprilie, 15 iulie, 1 decembrie; *Familia;* an 1880, nr. 89; an 1885, nr. 32, 33; an 1891, nr. 26, 47; an 1892, nr. 37, 38, 42; an 1894, nr. 13, 33; *Federațiunea*: an 1871, nr. 120; an 1872, nr. 1; an 1874, nr. 26; *Predicatoriului Săteanului Romanu*: an 1886, nr. februarie, august, septembrie; an 1887, nr. iulie, august; an 1888, nr. ianuarie; *Szabadság*: an 1899, nr. 270, 271, 275, 285, 286; an 1900, nr. 22, 28, 74, 75, 99, 105, 186, 187, 188, 216, 252, 254; an 1901, nr. 15, 30, 51, 127 (2 articole), 141, 179, 198, 201, 216, 225, 233, 235, 264, 279; an 1902, nr. 23, 68, 74, 107, 136, 163, 211, 219, 256, 286 291, 301; an 1903, nr. 37, 52, 75, 103, 139, 151, 201; an 1904, nr. 34, 45, 46, 47, 146, 147; *Budapesti Hírlap*: an 1884, nr. 45; an 1885, nr. 187; an 1886, nr. 330; an 1889, nr. 206; an 1893, nr. 122; an 1894, nr. 304, 305, 307; an 1895, nr. 122, 249; an 1896, nr. 66, 74, 227, 228, 267; an 1897, nr. 29; an 1898, nr. 25, 166; *Magyar Hírlap*: an 1894, nr. 195; an 1895, nr. 151,191, 192; an 1896, nr. 211, 212, 214; an 1897, an 29; *Pesti Napló*: an 1871, nr. 147, 154, 162, 281; an 1866, nr. 330; an 1889, nr. 31; an 1893, nr. 256; an 1894, nr. 272; an 1896, nr. 66, 67; *Borászati Lapok*: an 1859, nr. 33; an 1889, nr. 45; an 1893, nr. 5, 7, 9, 10, 11; an 1894, nr. 19, 20; an 1896, nr. 35; an 1897, nr. 4, 5, 12, 38, 39, 40; an 1900, nr. 22; *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung*: an 1887, nr. 25, 71, 89, 90, 91; an 1888, nr. 13, 15, 71; an 1889, nr. 32; an 1891, nr. 4, 5, 7; an 1892, nr. 19, 24, 93; an 1893, nr. 80; an 1894, nr. 12, 89; an 1895, nr. 37; an 1897, nr. 16; an 1898, nr. 9; *Pester Lloyd*: an 1859, nr. 117; an 1865, nr. 223; an 1869, nr. 190; an 1870, nr. 103, 104, 105; an 1871, nr. 33; an 1875, nr. 2, 5, 21; an 1876, nr. 3; an 1888, nr. 172; an 1891, nr. 281; an 1900, nr. 47; *Neuigkeits-Welt-Blatt*: an 1859, nr. 117; an 1865, nr. 223; an 1869, nr. 120; an 1870, nr. 103, 104, 105; an 1871, nr. 33; an 1875, nr. 21, 22; an 1876 nr. 3, 5; an 1888, nr. 172; an 1891, nr. 281; an 1900, nr. 69. Surse: www.adt.arcanum.com, www.bcucluj.ro și https://alex.onb.ac.at/ – consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

[5] *Gazeta Transilvaniei*, tipărită la Brașov între 1838-1840. Surse www.adt.arcanum.com și www.bcucluj.ro – consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

[6] *Foia besericesca și scolastica*, tipărită la Blaj între 1887-1890, organ al Bisericii Greco-Catolice- Arhiepiscopia Majoră de Alba Iulia și Făgăraș. Sursa; www.bcucluj.ro – consultat între 27.04.2025-05.05.2025

[7] *Familia,* revistă de cultură, fondată în 1865 de Iosif Vulcan la Pesta. Între 1880-1906 este tipărită la Oradea. Surse www.adt.arcanum.com și www.bcucluj.ro – consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

[8] *Federațiunea*, jurnal politic, literar, comercial și economic,tipărit între 1868 și 1876 la Pesta. Surse www.adt.arcanum.com și www.bcucluj.ro – consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

[9] *Predicatoriulu Sateanului Romanu : Foia basericesca pentru predici si alti articuli din sfera basericesca.* Apare la Cluj între1875 – 1889, la Gherla între 1875-1889. Din 1880 își schimbă denumirea în *Preotulu Romanu.*

[10] *Szabadság*, 5624 pagini tipărite la Miskolc, Ungaria, între 1896-1903. Sursa: www.adt.arcanum.com consultat între 27.04.2025-05.05.2025.

[11] *Budapesti Hírlap,* publicat între 1853-1944, la Budapesta, ca și ziar guvernamental maghiar, similar ziarului austriac Magyar Hírlap. Sursa: www.adt.arcanum.com consultat între 27.04.2025-05.05.2025.

[12] *Magyar Hirlap*- predecesor al lui *Budapesti Hírlap,* vezi nota 11. Sursa: www.adt.arcanum.com consultat între 27.04.2025-05.05.2025.

[13] *Pesti Napló,* cotidian politic publicat între 1850-1939, la Budapesta. Sursa: www.adt.arcanum.com consultat între 27.04.2025-05.05.2025.

[14] *Borászati Lapok* , jurnal specializat în viticultură, publicat la Pesta, în Ungaria între 1858-1943. Publicația maghiară se adresa viticultorilor, vinificatorilor, proprietarilor de podgorii, specialiștilor în vinificație și altor persoane interesate de acest domeniu. Sursa: www.adt.arcanum.com consultată între 27.04.2025-05.05.2025.

[15] *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung,* jurnal cu profil agricol, publicat bisăptămânal la Viena, în perioada 1868 și 1943. Sursele: www.adt.arcanum.com și https://alex.onb.ac.at/ consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

[16] *Pester Lloyd,* cotidian în limba germană, publicat la Budapesta în perioada 1854-1944. Sursa: www.adt.arcanum.com consultată între 27.04.2025-05.05.2025.

[17] *Neuigkeits-Welt-Blatt,* cotidian austriac, publicat la Viena, între 1874 și 1943.Sursele: www.adt.arcanum.com și https://alex.onb.ac.at/ consultate între 27.04.2025-05.05.2025.

Pentru a identifica toate articolele relevante în mod coerent, am inclus identificarea variantelor toponimice ale localităților[18]. De asemenea, am comparat discursurile presei maghiare, germane și românești asupra acelorași localități sau teme, urmărind diferențele de perspectivă, intenție ideologică și echilibrul dintre funcția formativă și cea simbolică.
Limitările metodologice ale cercetării includ: absența sistematică a vocii comunității locale din paginile ziarelor, caracterul fragmentar al informațiilor, imposibilitatea de a accesa integral arhivele presei locale bihorene (unele pierdute sau incomplete), precum și dificultatea de a distinge cu certitudine toate mențiunile indirecte ale localităților din cauza variațiilor toponimice și ortografice.

Totuși, prin triangularea acestor surse și prin analiza comparativă a discursurilor mediatice, cercetarea oferă o imagine coerentă asupra felului în care aceste sate au fost reflectate (sau omise) în imaginarul public de la sfârșitul secolului al XIX-lea. În plus, studiul propune un caz concret de analiză a relației dintre presă, identitate și politică simbolică într-un spațiu rural plurietnic aflat sub presiunea uniformizării culturale.

III. Contextul istoric

După compromisul austro-ungar din 1867, politica oficială a Regatului Ungariei a urmărit sistematic uniformizarea identitară a teritoriilor locuite de minorități, în special români și slovaci. Această politică nu s-a limitat la administrație și educație, ci a fost dublată de o ofensivă simbolică în care presa a jucat un rol central. După 1870, presa a devenit principala sursă de colectare a informației, și un important for al opiniei publice[19]. Presa maghiară reflecta frecvent o orientare discursivă aliniată politicilor de maghiarizare, prin selecția temelor și utilizarea toponimiei oficiale. Politica de maghiarizare dusă de statul maghiar nu era una rasistă, minoritățile (printre care și românii) având posibilitatea de educație și formare, condiționate de stăpânirea limbii maghiare. Însă elita economică și culturală era o pătură fragilă, subțiată de maghiarizarea aristocrației de-a lungul timpului. Românii erau deci lipsiți de mijloacele pentru a obține drepturi colective, fiind astfel marginalizați ca și grup prin măsuri legislative discriminatorii[20].

IV. IV. Analiză cantitativă și tematică

4.1.Distribuție cantitativă

Din cele 205 de articole identificate, distribuția este dominată de presa maghiară urmată de cea germană și românească (vezi Tabel 1). Până la 1870, majoritatea mențiunilor comunei Spinuș sunt în limba germană. Între 1881-1890 se remarcă o creștere a mențiunilor în limba română, majoritatea având teme legate de biserică și școală (19) În această perioadă Parlamentul maghiar a adoptat o serie de legi care impuneau limba maghiară ca limbă de predare pe toate palierele învățământului: școli confesionale, preparandii, grădinițe și școli medii[21], completate de acte normative ce subminau autonomia bisericilor românești.

[18] Formele toponimice alternative întâlnite sunt următoarele: *Spinuș: Hagymadfalva, Hagymádfalva, Spinușiu; Nădar: Nadán telek, Nadánytelek, Nadantelek, Nadariu; Ciulești: Csujafalva, Csuyafalva, Ciulești; Sălișteː Kövesegyház, Kövesegyháza, Selișce; Gurbești: Görbesd, Gurbești; Gurbesci-Selisce.*

[19] Áron Tőtős, *Crime și criminalități. Imaginea problemelor sociale în ziarul Nagyvárod (1870-1900)*, în Ion Zainea, Ioan Laza, Beáta Menesi, Carmen Ungur- Brehoi, *Presa culturală. Lucrările prezentate la Congresul Național de Istorie a Presei, Ediția a VIII-a*, Oradea, 2015, p. 358-367.

[20] Sabina Fati, *Transilvania o provincie în căutarea unui centru. Centru și periferie în discursul politic al elitelor din Transilvania 1892-1918*, Centru de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj Napoca, 2007p. 45.

[21] Keith Hitchins, România 1866-1947, trad. George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas,București,1996, p. 211.

Perioadă	Nr. apariții		Română		Germană		Maghiară	
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
1852-1860	5	2,44	3	60,00	1	20,00	1	20,00
1861-1870	5	2,44	0	0,00	5	100,00	0	0,00
1871-1880	26	12,68	5	19,23	17	65,38	4	15,38
1881-1890	38	18,54	21	55,26	10	26,32	7	18,42
1891-1900	85	41,46	11	12,94	14	16,47	60	70,59
1901-1910	46	22,44	4	8,70	0	0,00	42	91,30
Total	205	100	44	21,46	47	22,93	114	55,61

Tabelul 1. Distribuția aparițiilor satelor din comuna Spinuș în presa scrisă (1852–1910)

Prin aceste acțiuni, guvernul de la Budapesta urmărea extinderea controlului administrației maghiare asupra profesorilor și preoților, principali oponenți ai politicii de asimilare[22]. Efectul aplicării legilor de maghiarizare, completată în 1893 de Legea salarizării este cel mai vizibil în perioada 1891-1910 (vezi Tabel 1), când presa în limba maghiară devine majoritară. Aplicarea proiectul legislativ al contelui Apponyi din 1907, dublat de o cenzurare atentă conduc la un final de perioadă analizată cu o presă preponderent în limba maghiară.
Dintre satele comunei, cele mai frecvent menționate sunt Spinuș și Ciulești, urmate de Nădar, Sălișteși Gurbești.

4.2.Tematici predominante

În ceea ce privește cea de a doua direcție de analiză, am grupat temele identificate în 7 categorii, după cum urmează:

Administrativ. Această categorie însumează articole privind numiri și demisii în funcții, taxe, colectări, donații pentru stat, liste de jurați, aprobări, rapoarte, anunțuri cu caracter oficial, predominante în *Szabadság* și *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung*. Categoria reflectă relația satelor cu autoritățile locale sau comitatul, în plan funcțional.

Cea de a doua categorie este **Anunțuri și diverse**, și cuprinde articole scurte, fără valoare simbolică majoră, dar utile ca indicatori de activitate: angajări, anunțuri despre persoane necunoscute, apeluri la ajutor, note diverse, articole de tip legendă sau cu caracter anecdotic. Cele mai mute apariții ale articolelor din această categorie sunt în *Szabadság, Borászati Lapok* și *Pester Lloyd*.

A treia categorie tematică, **Economic – agricol** include articole care tratează satul ca spațiu de producție, tranzacție sau interes economic**:** anunțuri de vânzare/cumpărare/închiriere de terenuri, boli și dăunători la animale, resurse naturale, infrastructură agricolă, carantine fitosanitare (majoritar în *Borászati Lapok*). Satele Spinuș și Nădar apar adesea în contextul exploatării agricole, fără nicio mențiune identitară sau confesională. Această abordare reflectă o reprezentare predominant funcțional-economică, cu o vizibilitate scăzută a dimensiunii culturale și identitare a comunităților românești, chiar și în condiții de menționare tipografică. Categoria Economic-agricol are o distribuție relativ uniformă în presa de factură maghiară și germană analizată.

Categoria **Justiție și ordine publică,** a patra din punct de vedere alfabetic, este relevantă pentru tipul de reglementare legală la care erau supuse satele și raportul dintre comunitate și normele oficiale. Ea cuprinde articole cu temă juridică sau de ordine socială, tipul de conținut făcând referire la procese, moșteniri, conflicte de proprietate, numiri de judecători, jurați, raportări despre cazuri de agresiune, crime sau sancțiuni locale.

Cea de a cincea categorie **Politică și discurs public**, cuprinde articole care exprimă direct sau indirect poziționări ideologice sau acțiuni cu miză politică. Deși perioada analizată coincide

[22] Sabina Fati, *op. cit.*, p. 143.

cu reforme majore – precum Legea Învățământului din 1868, Legea Salarizării (1893), și proiectul Apponyi (1907) – doar 30 de articole au putut fi încadrate în categoria „Politică și discurs public". Acestea includ în special anunțuri oficiale privind alegeri în consiliile locale sau condiționări privind limba de lucru în învățământ, fără a se angaja într-o dezbatere directă. Interesant este faptul că, în mai multe articole de angajare pentru școli sau funcții rurale, este specificat faptul că limba maghiară și/sau germana sunt condiții obligatorii – o formă de excludere indirectă a candidaților români, reflectând componenta simbolică a politicii educaționale de maghiarizare. Slaba reprezentare a articolelor[23] care să abordeze explicit viața politică locală, campanii electorale în legătură cu satele din comuna Spinuș poate fi interpretată ca un efect al marginalizării spațiului rural în discursul politic oficial sau ca un semn al autocenzurii redacționale în fața subiectelor considerate sensibile. Această categorie are o reprezentare majoritară -76,67%- în rândurile articolelor în limba maghiară și germană (Vezi Tabelul 2), fiind relevantă pentru vizibilitatea politică inegală a comunităților românești.

Penultima categorie, **Religie și educație** consistă din articole care se referă la școli, biserici, cler, predicatori sau publicații confesionale: circulare ale bisericilor, materiale pentru cler, articole despre instruirea preoților, conflicte confesionale, aprobări pentru învățători și școli. Majoritatea articolelor se referă la lucările *Predicatorul poporului* și *Îndreptariu către predicatori* redactate de preotul greco-catolic Vasile Budescu, paroh în satul Ciulești, publicate cu precădere în *Foia besericesca și scolastica* și *Predicatoriului Săteanului Romanu.*

Ultima categorie **Social și identitar** cuprinde articole care conțin elemente despre viața comunitară, donații, necrologuri, tradiții sau etnie: baluri, adunări, necrologuri, evenimente comemorative, donații publice, texte care conservă identitatea națională (limbă, cultură, cler). Această categorie reprezintă 5% din articolele analizate (vezi Tabelul 2), indicând o vizibilitate redusă a vieții sociale în presa oficială.

Pentru o înțelegere mai precisă a distribuției tematice în funcție de limba publicației, a fost întocmit Tabelul 2. Acesta evidențiază diferențele semnificative dintre profilurile lingvistice și ideologice ale presei analizate, precum și polarizarea între reprezentarea funcțională (maghiară și germană) și cea identitară (română).

			Română		Maghiară		Germană	
Categorie	**Nr. apariții**	**%**	**Nr. apariții**	**%**	**Nr. apariții**	**%**	**Nr. apariții**	**%**
Administrativ	36	17	3	8,33	25	69,44	8	22,22
Anunțuri și diverse	30	15	1	3,33	21	70,00	8	26,67
Economic - agricol	60	29	0	0,00	38	63,33	22	36,67
Justiție și ordine publică	4	2	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Politică și discurs public	30	15	7	23,33	15	50,00	8	26,67
Religie și educație	35	17	29	82,86	6	17,14	0	0,00
Social și identitar	10	5	4	40,00	6	60,00	0	0,00
Total	205	100	44	21,46	114	55,61	47	22,93

Tabelul 2. Tematici predominante ale articolelor din presa vremii

O analiză critică a distribuției tematice relevă dominanța limbii maghiare (55,61%) și caracterul funcțional al presei maghiare. Majoritatea absolută a articolelor (114 din 205) sunt în presa maghiară, iar aproape toate se încadrează în: economic-agricol (38 apariții), administrativ (25) și anunțuri și diverse (21). Acest profil sugerează o vizibilitate selectivă, focalizată pe aspecte administrative și economice, cu omisiuni notabile ale componentelor

[23] *Federațiunea,* anul 4, nr. 120, 29.11.1871, p. 479; Idem, an 5, nr. 1, 14.01.1872, p. 2.

identitare în presa maghiară: sunt prezente acolo unde sunt utile economic sau birocratic, dar absente ca subiecte culturale sau confesionale. Cele 46 articole în limba germană sunt distribuite în mod echilibrat între: economic-agricol (22 apariții – 36,67%), administrativ (8), anunțuri și diverse (8), politică și discurs public (7), conturând un profil tehnic și funcțional, similar cu cel al presei maghiare, dar cu un interes mai mare pentru aspecte comerciale și economice. Deși subreprezentată numeric (doar 43 articole), presa românească domină clar categoria religie și educație – 29 din 35 apariții (82,86%). Acest dezechilibru demonstrează că presa românească funcționa ca spațiu de conservare identitară și confesională, conturând rolul său distinctiv în păstrarea identității.

Din perspectivă ideologică, presa maghiară și germană prezintă satele ca simple centre economico-administrative, ignorând aspectele etnice, confesionale și istorice. Presa românească, deși slab reprezentată cantitativ, oferă singura formă de recunoaștere identitară și confesională. Prezența culturală, educațională și confesională scăzută în presa majoritară reflectă priorități discursive aliniate politicilor de integrare culturală.

V. Studiu de caz: Preotul Vasile Budescu și presa românească confesională

Un exemplu semnificativ de reprezentare identitară în presa românească a perioadei îl constituie figura preotului greco-catolic Vasile Budescu, paroh în satul Ciulești. Între anii 1886–1888, acesta a publicat articole în publicațiile *Predicatoriului Săteanului Roman*u și *Foia besericesca și scolastica*, precum și lucrarea „Îndreptariu către predicatori”, destinată clerului ortodox și greco-catolic. Lucrarea funcționa ca un ghid de instruire spirituală și culturală pentru preoții din mediul rural românesc, într-un context marcat de presiuni de maghiarizare.

Publicațiile sunt menționate și în revista *Familia*[24], ca materiale de formare pastorală, relevante pentru păstrarea limbii și a memoriei identitare a comunităților românești din Crișana. Acest caz demonstrează că presa românească, chiar și în condiții restrictive, a reușit să funcționeze ca un spațiu de rezistență discursivă și conservare a identității naționale.

VI. Presa ca instrument de legitimitate simbolică

Presa de la sfârșitul secolului al XIX-lea a funcționat nu doar ca mijloc de comunicare, ci ca actor ideologic în procesul de reconfigurare simbolică a realității. În regiunile de graniță, precum Crișana, ea devine instrument de control asupra vizibilității comunităților minoritare.

În cazul presei maghiare, această reconfigurare se produce prin: maghiarizarea toponimiei, fără nicio mențiune a numelui românesc; absența etnonimului „român”, în articole despre sate preponderent românești și eliminarea contextului confesional sau cultural, în favoarea unei abordări birocratice.

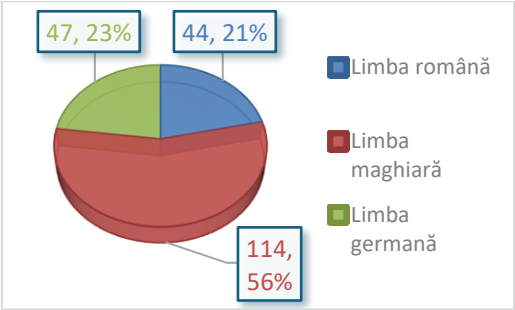

Figura 1. Distribuția articolelor pe cele 3 limbi

Presa românească, deși limitată ca număr de apariții și adesea marginalizată, păstrează în paginile ei urme ale identității locale, mai ales prin referințele religioase și educaționale. De

[24] *Familia*, anul XXX, nr. 33, din 14 august 1894, p. 393.

aceea, în această competiție tăcută a discursurilor, ziarele devin spații de rezistență sau de omogenizare forțată, în funcție de orientarea lor.

Astfel, analiza presei nu poate fi separată de contextul ideologic în care aceasta funcționa. Alegerea tăcerii sau a numelui, a unei fraze impersonale sau a unei referințe confesionale, nu le putem numi detalii stilistice, ci acte de putere simbolică.

VII. **Concluzii**

Analiza reprezentării satelor din comuna Spinuș în presa românească, maghiară și germană dintre 1840 și 1910 relevă un model asimetric de vizibilitate simbolică. În timp ce presa română tindea să sublinieze aspectele culturale și confesionale, presa maghiară și germană s-a concentrat în principal pe aspecte administrative și economice.

Această diferență de abordare nu este doar stilistică, ci reflectă direcții ideologice distincte: una orientată spre integrare administrativă și standardizare culturală, cealaltă spre menținerea identității confesionale și etnice. Chiar și în absența dezbaterilor directe, conflictul se manifestă prin selecția temelor, toponimia folosită și modul în care este tratat spațiul rural. Rezultatele cantitative confirmă o distribuție asimetrică a vizibilității satelor din comuna Spinuș în presa vremii. Dacă presa maghiară și germană asigură o reprezentare funcțională, axată pe economie și administrație, presa românească păstrează dimensiunea identitară și confesională a comunităților rurale românești. Acest contrast reflectă nu doar prioritățile editoriale, ci și raporturile de putere și politicile de standardizare simbolică promovate de statul ungar în contextul dualist.

Prezentul articol demonstrează rolul presei ca instrument esențial al legitimității simbolice în spațiul transilvănean și crișean, iar analiza conținutului său scoate în evidență aspecte mai puțin vizibile ale conflictului dintre stat și comunitate. În perspectivă, extinderea acestui tip de analiză la alte zone rurale și la perioada post 1918 poate contribui la o mai bună înțelegere a dinamicii identitare din spațiul carpato-danubiano-panonian.

BIBLIOGRAPHY:

1. *Budapesti Hírlap*: an 1884, nr. 45; an 1885, nr. 187; an 1886, nr. 330; an 1889, nr. 206; an 1893, nr. 122; an 1894, nr. 304, 305, 307; an 1895, nr. 122, 249; an 1896, nr. 66, 74, 227, 228, 267; an 1897, nr. 29; an 1898, nr. 25, 166.
2. *Borászati Lapok*: an 1859, nr. 33; an 1889, nr. 45; an 1893, nr. 5, 7, 9, 10, 11; an 1894, nr. 19, 20; an 1896, nr. 35; an 1897, nr. 4, 5, 12, 38, 39, 40; an 1900, nr. 22.
3. *Familia;* an 1880, nr. 89; an 1885, nr. 32, 33; an 1891, nr 26, 47; an 1892, nr. 37, 38, 42; an 1894, nr. 13, 33.
4. *Federațiunea*: an 1871, nr. 120; an 1872, nr. 1; an 1874, nr. 26.
5. *Foia besericesca și scolastica*: an 1889, nr. din 15 martie – 1 iulie; 1890, nr 1 februarie, 15 aprilie, 15 iulie, 1 decembrie.
6. *Gazeta Transilvaniei*: an 1852, nr.34, 94; an 1853, nr. 55; an 1890, nr 96; an 1893, nr. 181, 183; an 1894, nr. 162, 227; an 1901, nr. 21, 227; an 1903 nr. 37; an 1909 nr. 4.
7. *Magyar Hírlap*: an 1894, nr. 195; an 1895, nr. 151,191, 192; an 1896, nr. 211, 212, 214; an 1897, an 29.
8. *Neuigkeits-Welt-Blatt*: an 1859, nr. 117; an 1865, nr. 223; an 1869, nr. 120; an 1870, nr. 103, 104, 105; an 1871, nr. 33; an 1875, nr. 21, 22; an 1876 nr. 3, 5; an 1888, nr. 172; an 1891, nr. 281; an 1900, nr 69.
9. *Pester Lloyd*: an 1859, nr. 117; an 1865, nr. 223; an 1869, nr. 190; an 1870, nr. 103, 104, 105; an 1871, nr. 33; an 1875, nr. 2, 5, 21; an 1876, nr. 3; an 1888, nr. 172; an

1891, nr. 281; an 1900, nr. 47.
10. *Predicatoriului Săteanului Romanu*: an 1886, nr. februarie, august, septembrie; an 1887, nr. iulie, august; an 1888, nr. ianuarie.
11. *Szabadság*: an 1899, nr. 270, 271, 275, 285, 286; an 1900, nr. 22, 28, 74, 75, 99, 105, 186, 187, 188, 216, 252, 254; an 1901, nr. 15, 30, 51, 127 (2 articole), 141, 179, 198, 201, 216, 225, 233, 235, 264, 279; an 1902, nr. 23, 68, 74, 107, 136, 163, 211, 219, 256, 286 291, 301; an 1903, nr. 37, 52, 75, 103, 139, 151, 201; an 1904, nr. 34, 45, 46, 47, 146, 147.
12. *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung*: an 1887, nr. 25, 71, 89, 90, 91; an 1888, nr. 13, 15, 71; an 1889, nr. 32; an 1891, nr. 4, 5, 7; an 1892, nr. 19, 24, 93; an 1893, nr. 80; an 1894, nr. 12, 89; an 1895, nr. 37; an 1897, nr. 16; an 1898, nr. 9.
13. Varga, Árpád E., *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája, vol. II Editura Pro-Print Teleki László Alapitvány, Miercurea- Ciuc/ Budapest, 1998.*
14. Fati, Sabina, *Transilvania o provincie în căutarea unui centru. Centru și periferie în discursul politic al elitelor din Transilvania 1892-1918*, Centru de resurse pentru diversitate etnoculturală, Cluj Napoca, 2007.
15. Hitchins, Keith, România 1866-1947, trad. George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 1996.
16. Neamțu, Gelu, *Momente zbuciumate din lupta românilor pentru realizarea Dacoromâniei 1848-1918 (Seria Documente-Istorii-Mărturii, coord. Prof. univ. dr. Nicolae Bocșan)*, Cluj Napoca,Editura Argonaut, 2015.
17. Tőtős, Áron , *Crime și criminalități. Imaginea problemelor sociale în ziarul Nagyvárod (1870-1900)* în Ion Zainea, Ioan Laza, Beáta Menesi, Carmen Ungur- Brehoi, *Presa culturală. Lucrările prezentate la Congresul Național de Istorie a Presei, Ediția a VIII-a*, Oradea, 2015.